

The Letter Tzaddi: Learning to Fall & Rise Again

1. שלחן ערוך הרב אורח חיים סימן לו: צ¹

כי תואר גופה היא כמו נו"ן כפופה ויו"ד עליה ותהיה עגולה למטה בצד ימין לכתחלה כמו בכל הכפופות ועל פי קבלת האר"י ז"ל כל הצד"י שבתפילין יהא ראש ימין כמו יו"ד הפוכה ושמאלה נו"ן כפופה:

2. מגן דוד על אותיות הא-ב (אות צ') ומאת הרדב"ן

אם תאמר שהרי אין קריאת האות צדיק אלא צד"י בלא 'ק', דהכי תניא בברייתא בפרק הבונה צדי"ן לא יעשב אות נוני"ן, ונוני"ן צדי"ן. משמע ששם הוא צד"י, לא קשיא, שהרי ה'ק' לפני ה'צ' וכאלו אתה מחברה אצל ה'צ' ומשלים קריאת צדיק. ומלמדי תינוקין של ספרד מלמדין "צדיק" ב'ק'. ואין להביא ראיה מהא דארינן התם צדיק כפוף, וצדיק פשוט. דהתם אות קמייתא קא דריש דהא נאמן כפוף נאמן פשוט דריש נמי הכי וזה פשוט. ובין כך ובין כך ה'צ' מורה בצדיק יסוד עולם.

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קד/א

אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האידינא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו אל"ף ב"ית אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים... צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט.

4. רבי נחמן מברסלב זי"ע

דער וואלט העט א טעות. אז א צדיק מאכט א טעות: אדער איז ער נישט קיין טעות, אדער איז ער נישט קיין צדיק; נישט אזוי! צדיק בליבט צדיק, און טעות בליבט טעות!

5. ספר קהלת פרק ז פסוק טו

(טו) אַתְּ הַפֶּלֶא רְאִיתִי בַיָּמֵי הַבְּלִיַּישׁ צְדִיק אֶבֶד בְּצַדִּיק וְיֵשׁ רָשָׁע מְאַרֵךְ בְּרַעְיוֹ:

6. ספר משלי פרק ד פסוק כו

(כו) פֶּלֶס מִעֲגַל רִגְלֶךָ וְכָל דְרָכֶיךָ יִפְנוּ:

7. מגיד משרים (פרשת כי תשא)

אור ליום שבת חול המועד, ה' עמך וכו' אל תירא ואל תחת פן אעזבך, אע"פ שהיה ראוי בשביל מה שהפרדת לבך מתורתי (פקח עיניך על ענין זה) אבל אני לא אעשה כן כיון דאת אהדרת לדחלתי כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך, ראה כמה פרקת עול ומוסרות תורתי ועבודתי מעל צוארך ונתת תחתם עול ומוסרות היצר הרע ונחש וס"מ, לכן קום והסר אותם מעל צוארך, וחזור למקומם עול ומוסרות תורתי ויראתי ועבודתי... ותמיד יהיה הרהורך ומחשבותיך ביראתי ותורתי ובמשניותי ולא תפריד מחשבותיך מהם אפילו רגע אחד, פלס מעגל רגליך כלומר אפילו כשאתה הולך בדרך ותפריד מחשבתך בהנחת רגל אחד מהר ותקן וחשוב בתורתי (בהנחת) רגל שני ובזה תהיה חצי הפסיעה לפחות בד"ת.

8. ספר קהלת פרק י פסוק ד

(ד) אִם רוּחַ הַמוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ מִקוֹמְךָ אֶל תִּנַּח פִּי מִרְפָּא יִנִּיחַ חֲטָאִים גְּדוֹלִים:

9. ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן ו

[ד] וּכְשֶׁרוּצָה אָדָם לִילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ שְׁנֵי בְּקִיאוֹת, הֵינּוּ בְּקִי בְּרַצוֹא, בְּקִי בְּשׁוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: 'זָכָא מֵאן דְּעִיל וְנִפְיָא' (זֶהר וַיִּקְהַל רִיג, : הַאֲזִינוּ רַצָּב): וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קל"ט): "אִם אֶסֶק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה", בְּחִינַת עֵיל, בְּחִינַת בְּקִי בְּרַצוֹא. 'וְאֶצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּגֶד', בְּחִינַת וְנִפְיָא, בְּחִינַת בְּקִי בְּשׁוֹב. וְזֶה (שִׁיר - הַשִּׁירִים ו'): "אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי". 'אֲנִי לְדוֹדֵי', זֶה בְּחִינַת עֵיל. 'וְדוֹדֵי לִי' זֶה בְּחִינַת וְנִפְיָא, וְזֶה עֶקֶר כְּבוֹדוֹ: וְזֶה (יִשְׁעֵיהוּ נ"ח): "וְכַבְּדִתוּ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ". 'דְּרָכֶיךָ' לְשׁוֹן רַבִּים. הֵינּוּ עֵיל וְנִפְיָא, וְכִשְׁיֵשׁ לוֹ אֵלוֹ הַשְּׁנֵי בְּקִיאוֹת הַנִּלְ, אֲזִי הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה וְזוֹכֵה לְכָבוֹד ה'.

10. מדרש תהילים מזמור כב

אמר הכתוב (מיכה ז, ח) אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור... אל תשמחי אויבתי לי. למה, כי נפלתי קמתי. תכף לנפילה קימה. רבי שמואל אמר לה מן הדא, (משלי כד, טז) כי שבע יפול צדיק וקם. אבל הרשעים יכשלו ברע. תכף לכשלו רעה. בפעם אחת הן נופלין ואין להם עמידה. וכן הוא אומר, (ירמיה י, ח) ובאחת יבערו ויכסלו. (מיכה ז, ח) כי אשב בחשך ה' אור לי. שנו רבותינו, מתוך כעס רצון. ומתוך אפלה אורה. ומתוך רוגז רחמים. מתוך צרה רוחה. מתוך ריחוק קירוב. מתוך נפילה קימה.

11. ספר משלי פרק כד פסוק טז

(טז) פִּי שָׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וְקָם וְרָשָׁעִים יִפְּשְׁלוּ בְרָעָה :

12. פחד יצחק אגרות וכתבים (אגרת #קכ"ח)

אהובי וחביבי, שלום וברכה! מכתבך הגיע לידי, ודבריך הגיעו ללבי... רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלמות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלמות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם.

הרושם שלך על גדולי ישראל מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות והנסיגות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע - משל אחד מני אלף. ודי לנכון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל.

התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות, הרי הוא דומה בעיניו כבלתי "שתול בבית השם". שלפי הדמיונות של נער זה, להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלוות נפש על נאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב, כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרוניהם בראשיהם במסיבת גן עדן, ולאידך גיסא, לא להיות מרוגז מסערת היצר על דרך הכתוב של "במתים חופשי" [תהילים פח, ו].

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלווה של היצר הטוב, אלא דווקא מלחמתו של היצר הטוב. ומכתבך היקר והנלבב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר הטוב.

באנגלית אומרים - Lose a battle and win the war - דהיינו, הפסד קרב, ותנצח במלחמה. בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל (אין בזה משום פתיחת פה לשטן), ובכמה מערכות תיפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל מערכות תצא מן המלחמה כשזר על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שינך.

החכם מכל אדם אומר "שבע יפול צדיק וקם"... אבל החכמים יודעים היטיב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא ה"שבע הנפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאוד. טוב זה יצר טוב, מאוד זה יצר הרע.

13. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד/ב

אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל דכתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל במערבא מתרצי לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בתולת ישראל.

14. משנה מסכת פאה פרק ו משנה ד

יְחִיד שֶׁהִתְחִיל מְרֵאשׁ הַשׁוֹרָה, וְשָׁכַח לְפָנָיו וְלֵאחֲרָיו, וְשָׁלְפָנָיו אֵינוֹ שָׁכָחָה, וְשָׁלְאחֲרָיו שָׁכָחָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב. זֶה הַפֶּלֶל, כֹּל שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב, שָׁכָחָה. וְשָׁאִינוֹ בְּבֵל תָּשׁוּב, אֵינוֹ שָׁכָחָה :

15. שו"ת קרן לדוד או"ח (סוף ההקדמה)

במשנה מס' פיאזה זה הכלל לפניו אין שכחה ולאחריו יש שכחה שהוא בכל תשוב נקיט התנא זה הכלל להורות ולרמוז לכ"מ שהוזהרנו על השכחה כמשאה"כ פן תשכח את ה"א ופן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך כי אינו שכחה אלא כשהוא בכל תשוב וזה לנו למשיב נפש כי לולא זאת ח"ו כשנשכח רגע אחד על כל הנ"ל עובר בלאו ח"ו... אמנם עפ"י האמור כללא כייל במתני' דלא חשוב שכחה אלא כשבוא בכל תשוב שאין דעתו לחזור אבל כשאינו בכל תשוב אף ששכחו על זמן אינו שכחה. ואיש הירא את ה' בדעתו לשוב ית"ש ואינו בכלל שכחה.